

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี GUIDELINES FOR DEVELOPING CREATIVE LEARNING RESOURCES BASED ON THE SEVEN SAPPAYA PRINCIPLES OF TEMPLES IN NONTHABURI PROVINCE

¹พระอุดมสิทธิินายก PhraUdomsittthinayok

²พระครูวิรุฬห์สุตคุณ PhrakhruWirunsuttakun ³สมศักดิ์ บุญปุ๋ Somsak Boonpoo

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

Article Received: May 26, 2025. Revised: June 24, 2025. Accepted: June 25, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 242 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ รวมถึงผู้ให้บริการ จำนวน 15 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการออกแบบข้อมูล ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านข้อมูลความรู้ ตามลำดับ 2) วิธีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย (1) ด้านข้อมูลความรู้ จัดระบบความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ เข้าใจง่าย พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ (2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า เน้นการเรียนรู้จากการลงมือทำและผู้เรียนมีส่วนร่วม บูรณาการเทคโนโลยีสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบ Active Learning (3) ด้านสื่อการเรียนรู้ สื่อมีความหลากหลาย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย จัดการสื่ออย่างเป็นระบบ ดูแลรักษา ให้ง่ายต่อการเข้าถึง บูรณาการสื่อเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ (4) ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะถ่ายทอด มีทักษะการสื่อสารที่ดี มีบุคลิกภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (5) ด้านการออกแบบข้อมูล นำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจ กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เผยแพร่ผ่านช่องทางต่างๆ จัดการข้อมูลเป็นระบบ เข้าถึงง่าย อัปเดตข้อมูลสม่ำเสมอ 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี วัดในจังหวัดนนทบุรี เป็นการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 โดยจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด Co-working space และพื้นที่ธรรมชาติ จัดหาอาหารที่มี

ประโยชน์ มีบุคลากร เช่น พระภิกษุ สามเณร ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น ที่สามารถเป็นผู้นำแบบอย่างและให้คำปรึกษาเชื่อมโยงหลักธรรมคำสอนเข้ากับเนื้อหาที่ทันสมัยเช่น การ์ตูน แอนิเมชัน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม ส่งเสริมการเปิดใจและปลูกฝังความเพียรพยายาม ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์, หลักสัปปายะ 7, วัด

Abstract

This research article aimed to 1) study the conditions of creative learning resource usage in temples in Nonthaburi Province, 2) study the development methods of creative learning resource based on the Seven Sappāya Principles of temples in Nonthaburi Province, and 3) propose guidelines for the development of creative learning resource based on the Seven Sappāya Principles of temples in Nonthaburi Province. This research was a mixed-method research, consisting of quantitative research using a questionnaire with a sample group of 242 monks in Nonthaburi Province. Data were analyzed using basic statistics, namely frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research was conducted by interviewing 15 monks/person who were experts in developing temples into creative learning resource areas. Data were analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) The overall condition of the use of creative learning resources in temples in Nonthaburi Province had a high level of opinion. When considering each aspect, opinions were at a high level in all aspects, ranked from most to least, including information design, knowledge transmitter, learning media, learning activities, and knowledge information, respectively. 2) The method of developing creative learning resources according to the Seven Sappāya Principles of temples in Nonthaburi Province consisted of (1) Knowledge information, organized knowledge into categories, easy to understand, ready to be applied, used various learning media, stored data systematically. (2) Learning activities, promoted thinking skills, analyzed, synthesized, and evaluated, emphasized learning from doing and learner participation, integrated technology to create an Active Learning atmosphere. (3) Learning media, the media was diverse, appropriate for the environment, content, and target group, managed media systematically, maintained it for easy access, integrated media with learning activities. (4) Knowledge transmitter, had expertise in the subject to be conveyed, had good communication skills, had a good personality and be a good role model, promoted initiative and creativity, encouraged learner participation. (5) Data design, presented interesting data, concise, clear, easy to understand, used language appropriate for the target group, disseminated through various channels, managed data systematically, easy to access, updated data regularly. 3) Guidelines for developing creative learning resources based on the Seven Sappāya Principles of temples in Nonthaburi Province,

temples in Nonthaburi Province were developed as creative learning resources based on the Seven Sappāya Principles by preparing an environment conducive to learning, such as libraries, co-working spaces, and natural areas, providing nutritious food, and having personnel such as monks, novices, and experts, etc., who could be role models and giving advice linking the principles of Dharma with modern content such as cartoons and animations to inspire, stimulate initiative, promoted open-mindedness, and instilled perseverance, which would help to develop the potential of learners, leading to the creation of new things that were beneficial to Buddhism and society.

Keywords: Creative Learning Resources, The Seven Sappāya Principles, Temples

บทนำ

วัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสงฆ์ เป็นที่บำเพ็ญบุญกุศลของอุบาสกอุบาสิกาในอดีตที่ผ่านมาคงไม่มีใครปฏิเสธว่า วัด ต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมของสรรพสิ่งหลากหลายกิจกรรมอยู่ที่วัด แม้แต่เรื่องของการศึกษาเล่าเรียน จนเป็นที่มาของคำว่า บวชเรียน แต่ในปัจจุบันดูเหมือนว่าวัดกลับมีบทบาทต่อชุมชนลดน้อยลง เหลือเพียงแค่ภาพของการเป็นสถานที่จัดพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นงานบวช งานศพ หรืองานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่วนภาพในบทบาทอื่นๆ ดูจะเลือนลางและนึกยากขึ้นทุกที ในอดีตชาวบ้านมีความใกล้ชิดกับพระและวัด ทำให้มีโอกาสซึมซับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้ทรงศีล แต่ในสังคมปัจจุบันด้วยข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการจราจรที่แออัด ช่วงเวลาที่ไม่เอื้ออำนวยทำให้การเข้าวัดของคนไทยกลายเป็นเรื่องยาก บางครั้งการเข้าวัดแต่ละครั้งต้องมีการวางแผนไว้นานกี่ยกจะเข้าก็เดินเข้าได้เหมือนก่อน แม้บางวัดจะพยายามรณรงค์ให้คนเข้าวัดถึงกับมีการเปิดให้เข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ ในวัดช่วงเย็นหรือค่ำหลังเลิกงานแต่คนส่วนหนึ่งก็ยังลำบากที่จะเข้าวัดอยู่ดี การเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น องค์คณะสงฆ์เห็นว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะส่งเสริม เผยแผ่ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระพุทธองค์คือ การเข้าถึงและเข้าใจธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างกว้างขวาง (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และคณะ, 2556)

แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ให้ความหมายของวัดว่าเป็น “พื้นที่สร้างสรรค์” ว่าเป็นพื้นที่สร้างประสบการณ์ สร้างโอกาสให้เด็กได้เติบโตพัฒนาตามวัยมุ่งตอบสนองความต้องการของเด็ก ครอบครัว ชุมชน “พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสุขภาวะเด็กและเยาวชน” ที่ครอบคลุมแนวคิดกิจกรรม ทั้งมิติด้านกายภาพ ความคิด สื่อ และสังคม ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเด็กและเยาวชนเป็นผู้นำ ผู้ใหญ่เป็นฝ่ายหนุน จะผลิตงานสร้างสรรค์ สร้างสุขทุกวัย ทุกพื้นที่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้น่าอยู่ ส่งเสริมสุขภาวะที่ดีและยั่งยืนของเด็ก เยาวชน ครอบครัว และชุมชนต่อไปจากสำคัญของวัดในเบื้องต้นทางพระสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาสแต่ละวัดจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์กิจกรรม ซึ่งหากมีการได้นำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม คือ สปปายะ 7 (ม.อ. (ไทย) 14/189/227) ไปบูรณาการร่วมกับการพัฒนาวัดด้วยแล้วจะ

สามารถทำให้วัดเป็นพื้นที่กิจกรรมสร้างสรรค์ให้แก่เยาวชนในชุมชนได้ ดังนั้น การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อดึงดูดให้เยาวชนเข้าวัดมากขึ้น และเป็นการฟื้นฟูบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชน การพัฒนาดังกล่าวควรยึดหลัก สปปายะ 7 ได้แก่ อาวาสสปปายะ โคจรสปปายะ ภัตตสปปายะ บุคคลสปปายะ โภชนสปปายะ อุตสปปายะ และอิริยาบถสปปายะ มาเป็นแนวทางในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม วัดควรเป็นพื้นที่ที่ เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย มีบรรยากาศที่สงบร่มรื่น มีอาหารที่ถูกต้องสุลักษณะ มีบุคคลที่พร้อมจะให้คำแนะนำสั่งสอน มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรม มีการส่งเสริมให้เกิดความเพียร ในการศึกษาและปฏิบัติธรรม มีการเลือกสรรหัวข้อธรรมที่เหมาะสมกับวัยและมีการสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนใฝ่รู้ใฝ่ธรรม เมื่อวัดได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แล้ว ย่อมส่งผลดีต่อเยาวชน ชุมชน และสังคมโดยรวม เยาวชนจะได้เรียนรู้หลักธรรม คำสอนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีความสามัคคี และพระพุทธศาสนาได้มีการเผยแผ่อย่างกว้างขวาง

จากการศึกษาเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระสงฆ์จากระดับเจ้าอาวาสจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรีเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่กิจกรรมโดยบูรณาการหลักสปปายะ 7 คือ อาวาสสปปายะ ที่อยู่อาศัยสปปายะ โคจรสปปายะ มีแหล่งอาหารที่บริบูรณ์ ภัตตสปปายะ การฟังเรื่องดี ๆ มีประโยชน์จากปราชญ์บัณฑิต บุคคลสปปายะ มีกัลยาณมิตร โภชนสปปายะ มีอาหารเพียงพอเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อุตสปปายะ สภาพแวดล้อม บรรยากาศ อุณหภูมิ เหมาะสม อิริยาบถสปปายะ การเคลื่อนไหว การนั่ง นอน ยืน เดิน อย่างสมดุลถูกวิธีเพื่อพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมให้แก่เด็ก เยาวชนและคนในชุมชนของจังหวัดนนทบุรีต่อไป ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมให้วัดในจังหวัดนนทบุรีเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่สามารถดึงดูดเยาวชนและฟื้นฟูบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการจัดการสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนและเยาวชนในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสปปายะ 7
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุในจังหวัดนนทบุรี 5 วัด จำนวน 612 รูป โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ตามจำนวนประชากรแต่ละวัด ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 242 รูป
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 3 รูปหรือคน คือ พระสงฆ์ นักวิชาการด้านการศึกษา หรือครูผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และหลักสัปปายะ 7 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับพระภิกษุของวัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.970 6) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ประสบการณ์ในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบจำแนกตามสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 5 ด้าน โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ซึ่งแต่ละคำถามจะมีคำตอบเป็นตัวเลือก 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด 5 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ในจังหวัดนนทบุรี ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านข้อมูลความรู้ 2) ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ 3) ด้านการออกแบบข้อมูล 4) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ด้านสื่อการเรียนรู้ และการบูรณาการหลักสัปปายะ 7 มาประยุกต์ใช้กับการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้ค่าความถี่และร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการออกแบบข้อมูล ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านข้อมูลความรู้ ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม

	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ของวัดในจังหวัดนนทบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านข้อมูลความรู้	4.03	0.89	มาก	5
2	ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้	4.12	0.72	มาก	2
3	ด้านการออกแบบข้อมูล	4.13	0.82	มาก	1
4	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.04	0.82	มาก	4
5	ด้านสื่อการเรียนรู้	4.08	0.78	มาก	3
	รวม	4.08	0.81	มาก	

2. วิธีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 วิธีการมีดังนี้

2.1 ด้านข้อมูลความรู้ ได้แก่ 1) วัดควรจัดระบบความรู้ให้เป็นเหตุเป็นผล รวบรวมและถ่ายทอดได้ 2) ใช้ภาพถ่ายและประวัติศาสตร์เป็นสื่อการเรียนรู้ 3) ให้ความสำคัญกับแหล่งความรู้จากประสบการณ์ พุทธวรรค์ หรือสัญชาตญาณของบุคคลสำคัญ 4) เรียบเรียงข้อมูลความรู้ให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ เข้าใจง่าย พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ 5) จัดเก็บข้อมูลประเพณี บันทึกความเป็นมา ความสำคัญ พิธีกรรม 6) จัดระเบียบข้อมูลให้ง่ายต่อการเข้าถึง 7) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อมัลติมีเดีย ออกแบบ User Interface ที่ใช้งานง่าย 8) สร้างชุมชนออนไลน์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 9) เผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ 10) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในวัดต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

2.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) วัดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บูรณาการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ สู่ทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า 2) กิจกรรมควรเน้นการเรียนรู้จากการลงมือทำ และผู้เรียนมีส่วนร่วม 3) กิจกรรมควรมีรายละเอียดชัดเจน 4) จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับกิจกรรม 5) บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด 6) จัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ 7) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบ Active Learning 8) จัดเตรียมพื้นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) ประเมินผลเน้นกระบวนการเรียนรู้ 10) ประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม

2.3 ด้านสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สื่อการเรียนรู้ควรเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และกลุ่มเป้าหมาย 2) มีความหลากหลาย ทั้งสื่อ Interactive, Animation, Multimedia วิดีทัศน์ เทคโนโลยี VR 3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านสื่อฯ ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อม 4) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ศึกษาความต้องการของผู้เรียน 5) สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสม (ห้องเรียน, แสง, เสียง) 6) จัดการสื่ออย่างเป็นระบบ ดูแลรักษา ให้ง่ายต่อการเข้าถึง 7) บูรณาการสื่อเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ ผูกอบรวมการใช้สื่อ 8) วัดในเมืองเน้นสื่อเทคโนโลยี วัดชนบทเน้นสื่อที่ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาก 9) ประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในการใช้สื่อ (สถานที่ อาหาร บุคลากร) 10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อ

2.4 ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ 1) ผู้ถ่ายทอดควรมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะถ่ายทอด 2) ผู้ถ่ายทอดควรส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ 3) ผู้ถ่ายทอดควรนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ 4) ผู้ถ่ายทอดควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม 5) ผู้ถ่ายทอดควรพิจารณากลุ่มเป้าหมาย 6) การพัฒนาผู้ถ่ายทอดควรมีความสำคัญอย่างยิ่ง 7) ควรคัดเลือกผู้ถ่ายทอดที่มีความรู้ ความสามารถ ตรงกับเนื้อหา 8) ผู้ถ่ายทอดควรมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีบุคลิกภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี 9) ควรพัฒนาศักยภาพผู้ถ่ายทอด โดยการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน 10) ควรสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ถ่ายทอด เช่น ยกย่อง ชมเชย ให้ทุนสนับสนุน

2.5 ด้านการออกแบบข้อมูล ได้แก่ 1) จัดทำข้อมูลโดนใจ กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย ภาษาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เล่าเรื่อง ใช้ภาพประกอบ 2) เผยแพร่หลายช่องทาง ออนไลน์ (เว็บไซต์ Social Media) ออฟไลน์ (สื่อสิ่งพิมพ์ กิจกรรม) 3) นำเสนอแบบ Interactive เล่าเรื่อง ใช้เกม ภาพ กราฟิก ให้ผู้ชมมีส่วนร่วม 4) จัดการข้อมูล เป็นระบบ เข้าถึงง่าย อัปเดตข้อมูลสม่ำเสมอ 5) ตัวอย่าง เว็บไซต์วัด Facebook แอป นิทรรศการ 6) อำนวยความสะดวก Wi-Fi เจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ช่องทางเข้าถึงข้อมูล 7) จัดสถานที่ให้สัปปายะ 7 พื้นที่ทำงาน อุปกรณ์ บรรยากาศ อาหาร ผู้เชี่ยวชาญ ทีมงาน 8) จัดทรัพยากร ซอฟต์แวร์ แหล่งข้อมูล เครื่องมือ 9) ส่งเสริมหลักธรรม เพียร สติ สมาธิ คัดกรองเนื้อหา 10) มีกระบวนการ กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวม วิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ทดสอบ เผยแพร่ ประเมินผล

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี

3.1 ด้านข้อมูลความรู้ หลักการการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้แก่ 1) วัดควรจัดระบบความรู้ให้เป็นเหตุเป็นผล รวบรวมและถ่ายทอดได้ 2) ใช้ภาพถ่ายและประวัติศาสตร์เป็นสื่อการเรียนรู้ 3) ให้ความสำคัญกับแหล่งความรู้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของบุคคลสำคัญ 4) เรียบเรียงข้อมูลความรู้ให้เป็นระบบเป็นหมวดหมู่ เข้าใจง่าย พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ 5) จัดเก็บข้อมูลประเพณี บันทึกความเป็นมาความสำคัญ พิธีกรรม 6) จัดระเบียบข้อมูลให้ง่ายต่อการเข้าถึง 7) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย, สื่อมัลติมีเดีย, ออกแบบ User Interface ที่ใช้งานง่าย 8) สร้างชุมชนออนไลน์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 9) เผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ 10) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในวัดต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

3.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ หลักการการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ภายในวัดได้แก่ 1) วัดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บูรณาการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ สู่ทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า 2) กิจกรรมควรเน้นการเรียนรู้จากการลงมือทำ และผู้เรียนมีส่วนร่วม 3) กิจกรรมควรมีรายละเอียดชัดเจน 4) จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับกิจกรรม 5) บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด 6) จัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ 7) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบ Active Learning 8) จัดเตรียมพื้นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) ประเมินผลเน้นกระบวนการเรียนรู้ 10) ประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม

3.3 ด้านสื่อการเรียนรู้ โดยมีแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) สื่อการเรียนรู้ควรเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และกลุ่มเป้าหมาย 2) มีความหลากหลาย ทั้งสื่อ Interactive, Animation, Multimedia, ของจริง, วิดีทัศน์, เทคโนโลยี VR 3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านสื่อฯ ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อม 4) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ศึกษาความต้องการของผู้เรียน 5) สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสม (ห้องเรียน, แสง, เสียง) 6) จัดการสื่ออย่างเป็นระบบ ดูแลรักษา ให้ง่ายต่อการเข้าถึง 7) บูรณาการสื่อเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ ผูกอบรมการใช้สื่อ 8) วัดในเมืองเน้นสื่อเทคโนโลยี วัดชนบทเน้นสื่อที่ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาก 9) ประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในการใช้สื่อ (สถานที่, อาหาร, บุคลากร) 10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อ

3.4 ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ โดยมีแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรีได้แก่ 1) ผู้ถ่ายทอดควรมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะถ่ายทอด 2) ผู้ถ่ายทอดควรส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ 3) ผู้ถ่ายทอดควรนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ 4) ผู้ถ่ายทอดควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม 5) ผู้ถ่ายทอดควรพิจารณากลุ่มเป้าหมาย 6) การพัฒนาผู้

ถ่ายทอดความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง 7) ควรคัดเลือกผู้ถ่ายทอดที่มีความรู้ ความสามารถ ตรงกับเนื้อหา 8) ผู้ถ่ายทอดควรมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีบุคลิกภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี 9) ควรพัฒนาศักยภาพผู้ถ่ายทอด โดยการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน 10) ควรสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ถ่ายทอด เช่น ยกย่อง ชมเชย ให้ทุนสนับสนุน

3.5 ด้านการออกแบบข้อมูล โดยมีแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลัก สัปปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการออกแบบข้อมูล ได้แก่ 1) จัดทำข้อมูลโดนใจ กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย ภาษาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เล่าเรื่อง ใช้ภาพประกอบ 2) เผยแพร่หลายช่องทาง ออนไลน์ (เว็บไซต์ Social Media แอป) ออฟไลน์ (สื่อสิ่งพิมพ์ กิจกรรม) 3) นำเสนอแบบ Interactive เล่าเรื่อง ใช้เกม ภาพ กราฟิก ให้ผู้ชมมีส่วนร่วม 4) จัดการข้อมูล เป็นระบบ เข้าถึงง่าย อัปเดตข้อมูลสม่ำเสมอ 5) ตัวอย่าง เว็บไซต์วัด Facebook แอป นิทรรศการ 6) อำนวยความสะดวก Wi-Fi เจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ช่องทาง เข้าถึงข้อมูล 7) จัดสถานที่ให้สัปปายะ 7 พื้นที่ทำงาน อุปกรณ์ บรรยากาศ อาหาร ผู้เชี่ยวชาญ ทีมงาน 8) จัดทรัพยากร ซอฟต์แวร์ แหล่งข้อมูล เครื่องมือ 9) ส่งเสริมหลักธรรม เพียร สติ สมาธิ คัดกรองเนื้อหา 10) มีกระบวนการ กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวม วิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ทดสอบ เผยแพร่ ประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี เรียงลำดับสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ 1) ด้านข้อมูลความรู้ 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อการเรียนรู้ 4) ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ 5) ด้านการออกแบบข้อมูล จากผลการวิจัยนี้อาจเนื่องมาจาก แหล่งเรียนรู้รูปแบบการเผยแพร่หรือการนำข้อมูลมีความหลากหลาย มีการออกแบบข้อมูลเป็นขั้นตอนและ วิธีการอย่างเป็นระบบ จัดลำดับความรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่ดีและเนื้อหาความรู้มาถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจ เช่น การลำดับเรื่องราวเหตุการณ์ที่น่าเสนอ การจัดทำกิจกรรมสาธิต เป็นต้น โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของพระครูวัฒนสุตานุกุล (2557) ที่พบว่า วัดที่จะจัดการให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ควรมีลักษณะที่ ผสมผสานกันระหว่างวัดในสมัยพุทธกาลและวัดในปัจจุบันโดยการศึกษาสภาพการจัดการวัดที่จัดการให้เป็น แหล่งการเรียนรู้ที่มีแล้วและศึกษาจากวัดพัฒนาดีเด่นในปัจจุบัน เพื่อการวางรูปแบบที่เหมาะสมของวัดให้เป็น แหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องการบริหาร การจัดการความรู้ การพัฒนาและแนวคิดสมัย พุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้หลักธรรมวินัยและพุทธวิธีการบริหารดูแลสังคมสงฆ์ปัจจุบันต้องทำวัดให้เป็น อารามให้มีความสัปปายะทั้ง 4 ด้าน

2. ผลการศึกษาวិธีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปปายะ 7 แสดงให้เห็นถึงวัด ควรจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยหลักสัปปายะเช่นอวาสสัปปายะ คือ การจัดเตรียมพื้นที่ที่เอื้อต่อการคิด และสร้างสรรค์ เช่น ห้องสมุด Co-working Space ที่มีบรรยากาศผ่อนคลาย มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัย จัดมุมแสดงผลงานนวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและการใช้พื้นที่ธรรมชาติรอบๆ วัด เช่น สวนป่า เพื่อสร้างบรรยากาศที่สงบ โภชนสัปปายะ คือ การจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ต่อ สมอง จัดพื้นที่รับประทานอาหารให้มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ส่งเสริมการพูดคุยแลกเปลี่ยน บุคคลสัปปายะ คือการมีพระภิกษุสามเณรที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างการเชิญผู้เชี่ยวชาญ วิทยากร มาให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงการมีพี่เลี้ยงหรือผู้ให้คำปรึกษาคอยให้คำแนะนำและ

สนับสนุน การเชื่อมโยงหลักธรรมคำสอนเข้ากับการคิดและสร้างสรรค์และการนำเสนอเนื้อหาที่ทันสมัยและน่าสนใจ เช่น การตูน แอนิเมชัน การสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม การส่งเสริมการเปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและการปลูกฝังและส่งเสริมความเพียรพยายามล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระพรชาติ พุทธโสโร (ภาคพรหม) (2561) ที่พบว่า สัปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาศาสนาเถรวาทหมายถึง สิ่งที่สบาย สภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกิดอุล สิ่งที่เหมาะสมอันเกิดอุลต่อการเจริญภาวนาให้ได้ผลดีช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย 7 อย่าง คือ อาวาสสัปายะ โคจรสัปายะ ภัสสสัปายะ บุคคลสัปายะ โภชนสัปายะ อุตสัปายะ อิริยาปสัปายะ สัปายะ มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเป็นเหตุปัจจัยให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าถึงจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน

3. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักสัปายะ 7 ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของวัดช่วยส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่น่าสนใจ มีชีวิตชีวาและสามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้และร่วมกันพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพื่อพัฒนาคนในชุมชนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมถวิล ปภาโส (อิทธิม) (2562) ที่พบว่า 1) ด้านอาวาสสัปายะ ที่อยู่เหมาะสมควรเป็นที่สบายสงบปราศจากผู้คนสัญจรไปมา ปลอดภัยต่อความเป็นอยู่ สถานที่นั้นมีที่ที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม 2) ด้านโคจรสัปายะ การเดินทางเหมาะสม ต้องมีทางโคจร หรือทางเดินถนนหนทางไปมาได้สะดวก 3) ด้านภัสสสัปายะ การพูดคุยเหมาะสม ควรมีการสนทนา พูดคุยกันแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ ได้ฟังสิ่งที่จะทำให้จิตใจเกิดศรัทธา วิริยะ อุตสาหะ ความสงบระงับในการที่จะทำความเพียร 4) ด้านบุคคลสัปายะ บุคคลเหมาะสม ควรมีบุคคลที่อยู่ร่วมกัน บุคคลที่ติดต่อกับหา ควรเป็นผู้ตั้งมั่นในศีลธรรม มีความสันโดษ มักน้อย ชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเพียร ความสงบ 5) ด้านโภชนสัปายะ อาหารเหมาะสม ควรเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในอิตถภาพแห่งตน 6) ด้านอุตสัปายะ อากาศเหมาะสม ควรมีอากาศที่เหมาะสม อากาศตามฤดูกาล ความร้อน ความเย็นของอากาศ และ 7) ด้านอิริยาปสัปายะ อิริยาปเหมาะสม ควรมีอิริยาปทั้ง 4 หรือการเคลื่อนไหว ยืน เดิน นั่ง นอนอิริยาปเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามหลักสัปายะ 7 ของวัดในจังหวัดนนทบุรี เป็นแนวทางการที่วัดได้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการกับหลักสัปายะ 7 ได้แก่

1. ด้านข้อมูลความรู้ ได้แก่ 1) วัดควรจัดระบบความรู้ให้เป็นเหตุเป็นผล รวบรวมและถ่ายทอดได้ 2) ใช้ภาพถ่ายและประวัติศาสตร์เป็นสื่อการเรียนรู้ 3) ให้ความสำคัญกับแหล่งความรู้จากประสบการณ์ พระธรรม หรือสัจจะของบุคคลสำคัญ 4) เรียบเรียงข้อมูลความรู้ให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ เข้าใจง่าย พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ 5) จัดเก็บข้อมูลประเพณี บันทึกความเป็นมา ความสำคัญ พิธีกรรม 6) จัดระเบียบข้อมูลให้ง่ายต่อการเข้าถึง 7) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย, สื่อมัลติมีเดีย, ออกแบบ User Interface ที่ใช้งานง่าย

8) สร้างชุมชนออนไลน์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 9) เผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ 10) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในวัดต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

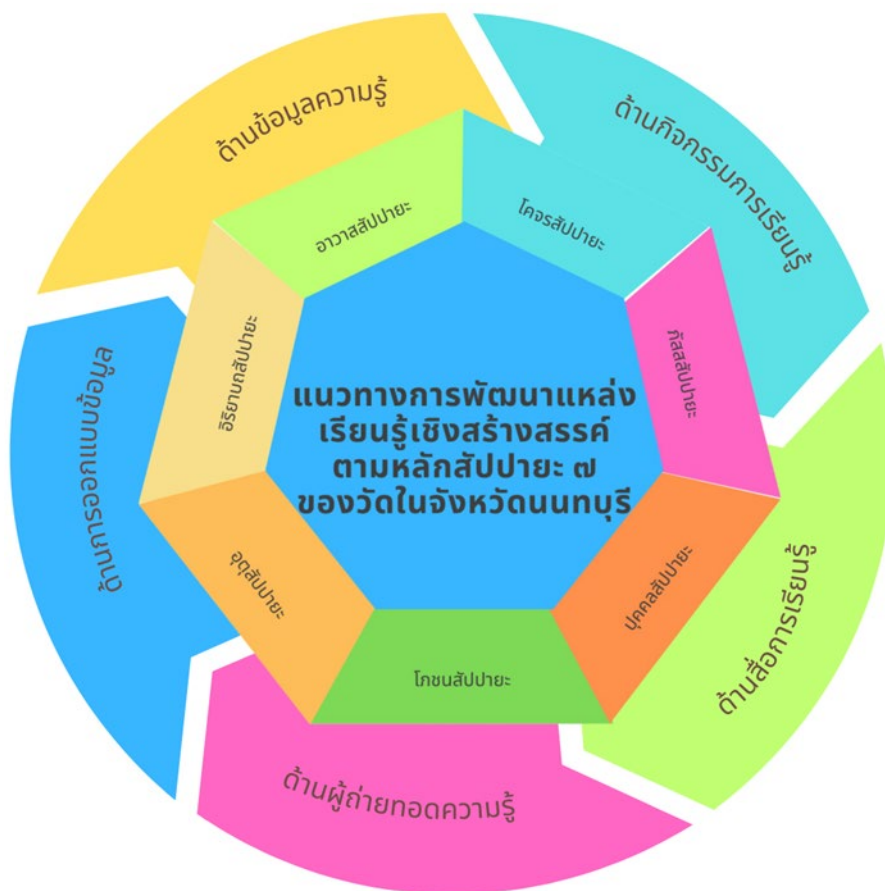
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) วัดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บูรณาการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ สู่ทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า 2) กิจกรรมควรเน้นการเรียนรู้จากการลงมือทำ และผู้เรียนมีส่วนร่วม 3) กิจกรรมควรมีรายละเอียดชัดเจน 4) จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับกิจกรรม 5) บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด 6) จัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ 7) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบ Active Learning 8) จัดเตรียมพื้นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) ประเมินผลเน้นกระบวนการเรียนรู้ 10) ประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม

3. ด้านสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สื่อการเรียนรู้ควรเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และกลุ่มเป้าหมาย 2) มีความหลากหลาย ทั้งสื่อ Interactive, Animation, Multimedia, ของจริง, วัตถุต้น, เทคโนโลยี VR 3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านสื่อฯ ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อม 4) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ศึกษาความต้องการของผู้เรียน 5) สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสม (ห้องเรียน, แสง, เสียง) 6) จัดการสื่ออย่างเป็นระบบ ดูแลรักษา ให้ง่ายต่อการเข้าถึง 7) บูรณาการสื่อเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ ผูกอบรวมการใช้สื่อ 8) วัดในเมืองเน้นสื่อเทคโนโลยี วัดชนบทเน้นสื่อที่ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาก 9) ประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในการใช้สื่อ (สถานที่, อาหาร, บุคลากร) และ 10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อ

4. ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ 1) ผู้ถ่ายทอดควรมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะถ่ายทอด 2) ผู้ถ่ายทอดควรส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ 3) ผู้ถ่ายทอดควรนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ 4) ผู้ถ่ายทอดควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม 5) ผู้ถ่ายทอดควรพิจารณากลุ่มเป้าหมาย 6) การพัฒนาผู้ถ่ายทอดควรมีความสำคัญอย่างยิ่ง 7) ควรคัดเลือกผู้ถ่ายทอดที่มีความรู้ ความสามารถ ตรงกับเนื้อหา 8) ผู้ถ่ายทอดควรมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีบุคลิกภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี 9) ควรพัฒนาศักยภาพผู้ถ่ายทอดโดยการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน 10) ควรสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ถ่ายทอด เช่น ยกย่อง ชมเชย ให้ทุนสนับสนุน

5. ด้านการออกแบบข้อมูล ได้แก่ 1) จัดทำข้อมูลโดนใจ กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย ภาษาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เล่าเรื่อง ใช้ภาพประกอบ 2) เผยแพร่หลายช่องทาง ออนไลน์ (เว็บไซต์ Social Media แอป) ออฟไลน์ (สื่อสิ่งพิมพ์ กิจกรรม) 3) นำเสนอแบบ Interactive เล่าเรื่อง ใช้เกม ภาพ กราฟิก ให้ผู้ชมมีส่วนร่วม 4) จัดการข้อมูล เป็นระบบ เข้าถึงง่าย อัปเดตข้อมูลสม่ำเสมอ 5) ตัวอย่าง เว็บไซต์วัด Facebook แอปนิทรรศการ 6) อำนวยความสะดวก Wi-Fi เจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ช่องทางเข้าถึงข้อมูล 7) จัดสถานที่ให้สัปปายะ 7 พื้นที่ทำงาน อุปกรณ์ บรรยากาศ อาหาร ผู้เชี่ยวชาญ ทีมงาน 8) จัดทรัพยากร ซอฟต์แวร์ แหล่งข้อมูล เครื่องมือ 9) ส่งเสริมหลักธรรม เพียร สติ สมาธิ คัดกรองเนื้อหา 10) มีกระบวนการ กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวม วิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ทดสอบ เผยแพร่ ประเมินผล

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยด้านการออกแบบข้อมูล ควรมีรูปแบบการเผยแพร่ หรือการนำข้อมูลมีความหลากหลาย มีการออกแบบข้อมูลเป็นขั้นตอนและวิธีการอย่างเป็นระบบการจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการทำงาน (อวาสสัปปายะ) การจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ต่อการทำงานของสมอง (โภชนสัปปายะ) การเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบข้อมูลมาให้ความรู้ (บุคคลสัปปายะ) การจัดหาซอฟต์แวร์สำหรับการออกแบบข้อมูล การให้เข้าถึงแหล่งข้อมูล และการจัดเตรียมเครื่องมือ เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง รวมถึงการเชื่อมโยงหลักธรรม เช่น ความเพียร สติ สมาธิ เข้ากับกระบวนการทำงาน

1.2 จากผลการวิจัยด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ผู้ถ่ายทอดความรู้ควรมีความเชี่ยวชาญ มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ถ่ายทอดเป็นอย่างดีมีการส่งเสริมความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมการคิดทำสิ่งใหม่ ๆ แก่ผู้สนใจ การมีพระภิกษุสามเณรที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่าง (บุคคลสัปปายะ) การเชื่อมโยงหลักธรรมคำสอนเข้ากับการคิดและสร้างสรรค์ และการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาด้านข้อมูลความรู้ของแหล่งเรียนรู้ โดยเน้นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเป็นหลักทั่วไป สามารถรวบรวมและถ่ายทอดได้มีข้อมูลความรู้เป็นภาพถ่ายพร้อมประวัติความเป็นมา ความสำคัญของแหล่งความรู้

2.2 ควรศึกษาด้านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่า กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมและผ่านประสบการณ์จริงในการเรียนรู้

2.3 ควรศึกษาด้านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่า กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมและผ่านประสบการณ์จริงในการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- พระครูวัฒนสุตานุกูล. (2557). กระบวนการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคณะสงฆ์ไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรชาติ พุทฺธสโร (ภาคพรหม). (2561). การศึกษาหลักสัปปายะที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระมหาสมถวิล ปภาโส (อิทธิม). (2562). การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในเขตกรุงเทพมหานครตามหลักสัปปายะ 7. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ. (2556). การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- Cronbach, Lee J. (1971). Essentials of psychological testing. 4 th ed. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale in Reading in Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.